

Управління культури, туризму і курортів
Хмельницької облдержадміністрації
Хмельницька обласна універсальна
наукова бібліотека ім. М.Островського

**Науково-дослідна
робота в бібліотеках
Хмельниччини
2008**

Хмельницька обласна універсальна наукова
бібліотека ім. М.Островського

**Науково-дослідна робота в бібліотеках
Хмельниччини**
Вип. 4.

Хмельницький
2009

Науково-дослідна робота в бібліотеках Хмельниччини. Вип. 4. /
Хмельниц. ОУНБ ім. М.Островського. – Хмельницький, 2009. – 30с.

Видання висвітлює результати науково-дослідної роботи колективу обласної універсальної наукової бібліотеки ім. М. Островського протягом 2008 року.

Друкується за рішенням Науково-редакційної ради Хмельницької ОУНБ ім. М.Островського.

Укладач: Поліщук Н. П.

Рецензент: Маковська В. В.

Науковий редактор: Синиця Н. М.

©Хмельниц. ОУНБ ім. М.Островського

Незадоволений читацький попит на вітчизняну книжкову продукцію у публічних бібліотеках України *(Загальнодержавне дослідження)*

Під час дослідження проаналізовано зошит (журнал, картотеку) незадоволеного читацького попиту бібліотеки за 2006-2007 роки по кожному виду видань за цільовим призначенням (наукові та науково-популярні, довідкові, літературно-художні видання), відібрано по 10-15 вітчизняних книжок, на які читачі отримували відмови найчастіше. Дані занесені до таблиці і відіслані до НП України для узагальнення даних по Україні.

Робота з незадоволеним читацьким попитом у Хмельницькій ОУНБ ім. М. Островського проводиться постійно. На *абонементі* ведеться "Картотека незадоволеного читацького попиту", в якій фіксуються всі відмовлення читачам.

Причини відмовлень різні:

- відсутня у відділі;
- зайнята іншим читачем, чи абонентом МБА;
- здана в опрау;
- загублена читачем.

Не менше, ніж раз в квартал складаються списки на доукомплектування літератури.

За 2006 рік проаналізовано 418 відмовлень на книги, 375 з них на вітчизняну продукцію; за 2007 рік – 413 книг, з них на вітчизняну – 381, серед них:

- зайнята іншим читачем - 250 (2006р.), 236 (2007р.);
- відсутня - 126 (2006р.), 158 (2007р.);
- загублена - 12 (2006р.), 14 (2007р.);
- на реставрації - 30 (2006р.), 5 (2007р.).

Якщо аналізувати по галузях знань, то найбільше відмовлень на суспільно-політичну літературу – (70 %). Це нова література, видання останніх 3-5 років з питань економіки, політики, права, педагогіки, психології, соціальної роботи.

Особливо не вистачає літератури по:

- банківській справі;
- управлінню якістю;

- етнопедagogіці;
- патопсихології;
- психодіагностиці;
- державній службі.

Найменше відмовлень на літературу за темами:

- військова справа;
- бібліотечна справа.

Близько 10 % відмовлень на абонементі – це відмовлення на технічну літературу: швейне виробництво, інформатика, комп'ютерні технології та інші, а також на науково-природничу літературу: вікова фізіологія, антропологія, патофізіологія, фізична і медична реабілітація.

Майже 20 % відмовлень – відмовлення на художню літературу: українську і зарубіжну. Попитом користуються як класика так і сучасна художня література. Серед яких твори Ю. Андруховича "Перверзія", поезії Г. Аполлінера, Д. Брауна, Є. Іонеско, О. Влизька, О. Олеса, В. Вульфа, Г. Гауптмана, Д. Мільта, Т. Смолетт.

Якщо аналізувати незадоволений читацький попит за видами видань, то найбільша кількість відмовлень на посібники, а найменша – на довідкову літературу.

Протягом останніх 2-3 років у структурі читацького попиту відбулися деякі зміни:

1. підвищився попит на художні твори сучасних українських авторів (М. і С. Дяченки, І. Роздобудько, М. Матіос, О. Забужко, В. Яворівський, В. Шевчук та ін.);
2. серед відділової літератури актуальними стали теми: журналістика, туризм, безпека життєдіяльності, реабілітація в спорті, управління вищою освітою, педагогічний менеджмент.

Завдяки Державній програмі розвитку і функціонування української мови до 2010 р. фонд відділу абонемента поповнився як відділовою, так і художньою літературою, що сприяло задоволенню читацького попиту. Різко скоротилась кількість відмовлень на українську класику, а фонд зарубіжної літератури поповнився цінними книгами в перекладі на українську мову: Е. М. Ремарк "Три товариші", В. Гюго "Собор Паризької богоматері", Дж. К. Ролінг "Гарі Поттер", П. Зюськінд "Парфуми", Х. Мураками "Танцюй, танцюй, танцюй", М. Павич "Хозарський словник" та ін.

Найбільш вдалими надходженнями з книг, отриманих по програмі серед посібників, можна вважати: З. С. Варналій "Основи підприємництва", В. Ф. Остафійчук "Історія України: сучасне бачення" та ін. Дуже цінні для читачів такі видання: Енциклопедія сучасної України; Історія українського козацтва: нариси в 2-х томах; Екологічна енциклопедія в 3-х томах; Л. Є. Шкляр, А. Г. Шпиталь "Під знаком Нобеля" та ін. А серед книг, отриманих за державною програмою, котрі не користуються попитом – Л. Танюк твори в 60-ти томах.

У відділі виробничої літератури за 2006 р. було – 61 відмовлення, з них 27 на вітчизняну продукцію. За 2007 – 65, на вітчизняну продукцію – 30.

За останні 5 років змінилась тематика запитів на виробничу літературу. Якщо раніше провідне місце посідала тема комп'ютеризації то зараз – економіки, точніше, трансформація економіки в усі виробничі процеси, розробки нових технологій з економічною вигодою, що дає змогу підприємствам одержувати надприбутки.

Проаналізувавши зошит незадоволеного попиту на літературу краєзнавчого характеру, можна зробити висновок що фонд **відділу краєзнавчої літератури** комплектується добре. Тому відмовлень майже немає.

Трапляються відмовлення лише на тематичний запит і лише частково, по окремих галузях, і як правило літератури такої дуже мало взагалі. *А саме:*

- сучасна економічна географія Хмельницької області;
- аграрно-промисловий комплекс Хмельницької області;
- економіка підприємств Хмельниччини;
- громадські організації та рухи на Хмельниччині;
- військова справа області;
- телефонні довідники підприємств, організацій та установ області та Хмельницької міської мережі.

Отримані книги за державною програмою розвитку і функціонування української мови до 2010 р. сприяли задоволенню читацького попиту на краєзнавчу літературу.

У **читальному залі гуманітарного профілю** постійно ведеться робота з відмовленнями. Ведеться "Картотека відмовлень", "Картотека доукомплектування". Найбільше відмовлень на літературу суспільно-політичної тематики:

- економіку,
- філософію,
- право.

Цією літературою цікавляться, в основному, студенти.

За 2006р. – 64 відмовлення, з них 19– на вітчизняну продукцію.

За 2007 – 89, на вітчизняну продукцію – 37.

У **відділі мистецтв** ОУНБ ведеться "Картотека незадоволеного попиту" та зошит відмовлень. Отримані за державною програмою розвитку і функціонування української мови з 2004 до 2010 р. видання задовільнили читацький попит на літературу з мистецтва, особливо цінною виявилась книга Зінаїди Васиної "Український літопис вбрання. XIII - поч. XX ст." в 2-х томах.

За 2006р. – 63 відмовлень, з них 19 на вітчизняні видання. За 2007 – 29, на вітчизняні видання – 11.

Найменше відмовлень читачам у **відділі літератури іноземними мовами**. Так як у цей відділ користувачі приходять з окремим тематичним запитом, то відмовлень на вітчизняну книгу немає. Бібліотекарі стараються задовільнити всі потреби користувачів цього спеціалізованого відділу. Лише на літературу з питань методики викладання іноземних мов іноді трапляються відмовлення.

**Сільська бібліотека: сучасний стан.
(Загальнообласний моніторинг).**

(за матеріалами проекту "Глобальні бібліотеки - Україна")

Сільські бібліотеки є єдиним джерелом знань для сільських жителів і залишаються найбільш стабільними і доступними закладами культури. На жаль, сільські бібліотеки переживають сьогодні значні труднощі. З часу прийняття Закону України "Про місцеве самоврядування" (1996р.) в області проходить передача бібліотек-філій ЦБС у сферу управління сільських рад, тобто відбувається децентралізація, яка тягне за собою зниження рівня використання бібліотечних ресурсів, а також необхідність збільшення обсягів фінансування на утримання бібліотечних закладів у межах району. Так на сьогодні в області функціонує 16 районних ЦБС, які об'єднують 652 бібліотеки-філії, в чотирьох районах функціонує 181 самостійна публічна бібліотека. При цьому діяльність сільських бібліотек повністю залежить від діяльності органів самоврядування, які несуть відповідальність за функціонування усієї соціокультурної сфери на селі, в т.ч. і бібліотек. Проблеми сільських бібліотек все частіше стають об'єктами обговорення на державному і місцевих рівнях та у професійному середовищі.

ОУНБ ім. М. Островського провела анкетування, в якому взяли участь 800 сільських бібліотек-філій та самостійних сільських та селищних бібліотек. Метою анкетування було вивчення досвіду роботи бібліотек в сучасних соціально-економічних умовах.

Перелік проблем, які досліджувалися, досить великий:

- організація обслуговування жителів місцевих громад;
- ресурсне забезпечення діяльності бібліотек;
- матеріально-технічна база бібліотек.

Сьогодні сільські бібліотеки області відчувають на собі тягар економічних проблем. Більшість бібліотечних працівників не задоволені умовами праці: пристосовані приміщення, які не опалюються в зимовий період - 484 (60,5%), застарілі та не робочі технічні засоби. 750 бібліотек (93,8%) знаходяться в приміщеннях спільно з іншими організаціями. Поточного ремонту потребують 492 (61,5%) бібліотеки, капітального – 77 (9,6%). Недостатня забезпеченість сучасними засобами телекомунікацій призводить до того, що бібліотекарі не мають можливості повноцінно спілкуватися

зі своїми колегами, отримувати нову інформацію від районних та методичних центрів, замовляти необхідну для користувачів літературу в інших бібліотеках. Дуже серйозною проблемою є відставання сільських бібліотек у сфері комп'ютеризації (4 сільських бібліотек мають ПК) і впровадження нових технологій.

Рейтинг бібліотечних працівників за освітнім рівнем досить високий. Із 830 бібліотечних працівників, які працюють в сільській місцевості, 96 (11,6%) мають середню освіту, 509 (61,3%) – базову вищу фахову освіту, 57 (6,9%) – вищу фахову освіту, 168 (20,3%) – іншу середню спеціальну та вищу освіту.

Проанкетовано 621 сільську бібліотеку-філію районних ЦБС та 179 самостійних бібліотек. Всього - 800 сільських та селищних бібліотек. За результатами дослідження підготовлено матеріали у вигляді окремого видання для внутрішньої роботи бібліотеки.

**Вивчення контингенту читачів
відділу літератури з мистецтв та їх запитів.
(Експрес-опитування)**

Проблема дослідження:

Основною базою задоволення інформаційних потреб суспільства в галузі культури і мистецтва є спеціалізовані відділи літератури з мистецтва публічних бібліотек. Саме це стало поштовхом для проведення дослідження у відділі мистецтв ХОУНБ ім. М. Островського.

Метою дослідження було – виявлення професійних і інформаційних потреб спеціалістів культури і мистецтва; ставлення цих спеціалістів до ОУНБ як джерела задоволення інформаційних потреб.

Дослідження проводилось методами анкетування, аналізу статистичної інформації та бібліотечної документації.

Під час дослідження виявилось, що практично всі спеціалісти мають сталі потреби, які відображають характер їхніх професійних занять. Основними відвідувачами відділу є науковці, потреби яких в літературі з мистецтва постійно зростають і ускладнюються, а єдиний в регіоні фонд відділу літератури з мистецтва вже не завжди спроможний їх задовільнити.

За результатами досліджень можна зробити висновок і надати наступні **рекомендації**:

- *поповнювати фонд альтернативними видами документів;*
- *якнайширше і оперативніше інформувати спеціалістів про нові надходження;*
- *зберегти весь репертуар спеціальної періодики, що передплачується відділом, оскільки вона є джерелом поточної інформації про все нове і важливою складовою частиною професійного читання.*

Особливо треба звернути увагу на таких відвідувачів як учні музичного училища. Це особлива категорія, оскільки з часом вони приходять у відділ вже не як учні, а як професійні музиканти. На них орієнтована низка масових заходів, які відбуваються у відділі. Незважаючи на те, що в училищі є своя бібліотека, відділ мистецтв ХОУНБ для багатьох учнів є постійним місцем занять.

Якою бути сучасній бібліотеці?

(Експрес-опитування)

Крокуючи уперед з технічним прогресом, людство використовує новітні технології для автоматизованих процесів своєї життєдіяльності. І бібліотека не виняток, але над розвитком сучасних технологій для бібліотечних процесів людство замислюється в останню чергу. І байдуже, що якщо не буде сучасно оснащеної бібліотеки – піде у небуття наше минуле, історія, і т. ін.

Відповіді на наступні запитання дозволили проаналізувати уявлення бібліотечного колективу про сучасну бібліотеку. Кількість респондентів – 21 працівник ХОУНБ.

Яка на Ваш погляд головна місія бібліотеки?

Варіанти відповіді	Кількість відповідей	У % (від заг. к-ті відповідей)
Виховання у жителів регіону потреби до читання і користування бібліотекою.	12	57,1%
Збір, збереження і розповсюдження джерел знань та інформації.	12	57,1%
Допомога учбовим закладам усіх видів.	11	52,4%
Освіта населення, організація дозвілля та інтелектуального спілкування.	16	76,2%

Як Ви вважаєте, чи відповідає Ваша бібліотека сучасним вимогам?

Варіанти відповіді	Кількість відповідей	У %
Так, цілком.	1	4,8%
В деякій мірі.	18	85,7%
Зовсім не відповідає.	2	9,5%
Важко відповісти.		

Як Ви вважаєте чого очікують користувачі від бібліотеки?

Варіанти відповіді	Кількість відповідей	У % (від заг. к-ті відповідей)
---------------------------	---------------------------------	---

Готової інформації (реферат ...).	13	61,9%
Задоволення запиту...	9	42,6%
Більше новинок літератури...	4	19%

Які зміни потрібні?

Варіанти відповіді	Кількість відповідей	У % (від заг. к-ті відповідей)
Введення нових технологій, комп'ютеризація, Інтернет.	20	95,2%
Введення нових сучасних посад в бібліотеках.	8	38,1%
Створення нових структурних підрозділів.	3	14,3%

Якою Ви бачите кінцеву ціль?

Варіанти відповіді	Кількість відповідей	У % (від заг. к-ті відповідей)
Залучити в бібліотеку якомога більше читачів.	5	23,8%
Досягти того, щоб бібліотека і її ресурси стали необхідними кожному жителю.	14	66,7%
Зробити все можливе для задоволення всіх читацьких потреб.	8	38,1%

Мотиви читання періодичних видань юридичного характеру.

(Локальна розвідка)

I - етап:

Для проведення опитування була розроблена анкета. Роздано 35 анкет, повернуто 33. Опитувались користувачі бібліотеки, які звертались за юридичною літературою в період з грудня 2007р. по лютий 2008р. Найчисельнішу групу склали респонденти, які звернулись за літературою з ціллю навчання – 12 (36,4%) чол. з 35 (100%). Саме на них потрібно орієнтуватись бібліотекарям в процесі обслуговування. Далі йдуть респонденти, які звернулись до бібліотеки з мотивом задоволення професійних потреб – 9 (27,3%) чол. Це свідчить, про те що до бібліотеки звертаються користувачі, які працюють у сфері юриспруденції. Їх потреби ростуть у зв'язку з швидким темпом розвитку даної галузі, і бібліотека повинна поповнювати фонди все новою і новою літературою. Менший відсоток становить такий мотив, як самоосвіта – 7 (21,2%) чол.

24 (72,7%) усіх опитаних вважають, що в бібліотеці достатньо літератури юридичного характеру. Лише 7 (21,2%) вважають, що недостатньо і рекомендують поповнити фонди такою літературою:

- популярною юридичною;
- податкове право;
- юридичне діловодство;
- адміністративне право;
- процесуальний кодекс.

Лише 2 (6%) респондентів не вказали, чи достатньо у фондах бібліотеки юридичної літератури.

Серед питань , які привели користувачів до бібліотеки, респонденти вказували такі:

- усиновлення;
- медичне право;
- земельне законодавство;
- спільний заповіт;
- майнові претензії;
- правовий статус пацієнтів медичних закладів в Україні;
- інформаційні технології в юрбізнесі;
- сімейне право в Україні;
- бренд-фірмове найменування;
- тендерна палата – реформи;
- найкращі юристи України;
- Україна та Євросоюз;

- мовна ситуація та мовна політика;
- пенсії;
- захист торгових марок;
- оформлення юридичних документів;
- історія становлення державного права;
- основи права;

*потреби, які привели користувачів до бібліотеки - написання курсової, дипломної, підготовка до заняття.

Тому одне із завдань, яке постає перед бібліотекою є:

- звернути увагу, чи достатньо у бібліотеці літератури по темах, що часто запитуються; поповнювати фонд за темами, що вказані вище.

- Прислухатись до рекомендацій, які давали респонденти у останньому питанні анкети, а саме:

1. Оновити фонд;
2. Відкрити консультаційний пункт з вирішення юридичних питань (якщо таке можливо).

Мотиви читання періодичних видань виробничого, економічного характеру. (Локальна розвідка)

II - етап:

Для проведення опитування була розроблена анкета. Роздано 70 анкет, повернуто 62. Опитувались користувачі бібліотеки, які звертались за періодичними виданнями виробничого та економічного характеру в період з грудня 2007 р. по лютий 2008 р.

Найчисельнішу групу склали респонденти, які звернулись за літературою з ціллю навчання – 32 (51,7%) чол. з 62 (100%), та респонденти, які звернулись до бібліотеки з мотивом задоволення професійних потреб – 29 (46,8%) чол. Саме на них потрібно орієнтуватись бібліотекарям в процесі обслуговування. Їх потреби ростуть у зв'язку з швидким темпом розвитку даної галузі, і бібліотека повинна поповнювати фонди новою літературою з різних галузей виробництва. Менший відсоток становить такий мотив, як самоосвіта – 7 (11,3%) чол., та «хобі», «вільний час» – 17 (27,4%).

35 (56,5%) усіх опитаних вважають, що в бібліотеці достатньо періодичних видань виробничого та економічного характеру. 26 (42%) вважають, що недостатньо і рекомендують поповнити фонди виданнями за такими темами:

- ❖ Екотуризм; рекреаційні комплекси.
- ❖ Швейне виробництво.
- ❖ Інформатика; комп'ютерна техніка; комп'ютерні технології.
- ❖ Розробки нових технологій та досвід впровадження в усі сфери народного господарства; нанотехнології ноу-хау; галузеві нормативно-правові документи з питань пожежної безпеки; з питань управління охороною праці в газовій промисловості.
- ❖ Рослинництво. Тваринництво. Бджільництво на Хмельниччині.
- ❖ Економіка. Економічні науки.
  - *Економічна географія*
  - *Світова економіка*
  - *Економіка України*
  - *Фінанси та кредит*
  - *Економіка підприємництва*
  - *Галузева економіка*
  - *Управління якістю; економічна діагностика; Банківська справа; економіка праці; Інвестиційно-інноваційна діяльність.*
  - *Економічна історія; теорія;*
  - *Економіка по підприємствах Хмельницької області.*

Лише 1 (1,6%) респондент не вказав чи достатньо у фондах літератури економічного і технічного х-ру.

Тому одне із завдань, яке постає перед бібліотекою є:

- звернути увагу чи достатньо у бібліотеці літератури з питань економіки та виробництва, якщо ні, то поповнювати фонд за тими темами, що вказані вище.

**Газетні видання у фондах ОУНБ: їх використання.
(Анкетування)**

Під час дослідження у ХОУНБ ім. М. Островського було опитано 19 респондентів, з них 12(63,2%) чоловіків, 7(36,8%) жінок. Слід зазначити, що деякі респонденти давали по декілька відповідей на запитання. Тому підрахунок відсотків вівся у відношенні від 100% на кожну відповідь.

Респонденти які брали участь у дослідженні вказали такі данні про себе:

Вік:

- 19-25 років – 1 (5,3%);
- 26-35 років – 9 (47,4%);
- 36-45 років – 4 (21,1%);
- 46-50 років – 2 (10,5%);
- більше 51 років – 3 (15,8%).

Професія:

- *Юристи* - 2 користувачі;
- *Службовці* - 2 користувачі;
- *Навчається* - 1 користувач;
- *Медсестра* - 1 користувач;
- *Бухгалтер* -1 користувач;
- *Модель* - 1 користувач;
- *Вчитель* - 4 користувачі;
- *Працює в освіті* - 1 користувач;
- *Директор ХОУНБ* - 1 користувач;
- *Психолог* - 1 користувач;
- *Механік* - 1 користувач;
- *Бібліотекар* -1 користувач.

Мотив звернення до газетних фондів бібліотеки?»

респонденти вказали:

- *Професійна діяльність* - 14 (73,7%);
- *Навчальний процес* - 3 (15,8%);
- *Особистий інтерес* - 9 (47,4%);

На запитання: "Чи любляете Ви читати газетні видання?"

респонденти відповіли:

- *"Так"* відповіло - 18 (94,7%) респондентів;

- **"Ні"** відповів - 1 (5,3%) респондент;

На запитання: "Вам більше подобаються":

- Вітчизняні видання подобаються - 17 (89,5%) респондентам;
- Зарубіжні - 4 (21,1%).

На дане запитання деякі респонденти давали по декілька відповідей. Тому підрахунок відсотків вівся у відношенні від 100% на кожну відповідь.

На запитання: "Оцініть наскільки Вам подобаються" (за підсумками відповідей респонденти оцінили від 1 до 5):

<i>Теми газетних видань:</i>	<i>Вітчизняна</i>	<i>Зарубіжна</i>
Спортивно-природнича	4	3-4
Суспільно-політична	4	4
Навчального х-ру	4	4
Розважального х-ру	3	3-4
*Професійно-виробнича	5	5

На запитання: "Оцініть наскільки Вам подобаються" (за підсумками відповідей респонденти поставили такі оцінки):

	<i>Вітчизняна</i>	<i>Зарубіжна</i>
Гарне оформлення, малюнки	4-5	4-5
Новий нестандартний сюжет	4	4
Загадки, інтриги сюжету	2-4	3
Популярна, рекламуюча газета	1-3	4
Зміст газет навчального характеру	5	2-4
*Професійно-виробнича	3	3

Соціологічні дослідження проведені бібліотеками області.

У 2008 році бібліотеки області взяли участь у загальнообласному соціологічному дослідженні, експериментальному дослідженні та загальнообласному моніторингу:

- **«Склад і використання офіційних неопублікованих документів органів державної влади та місцевого самоврядування».**
- **“Ефективність застосування платних послуг в бібліотеках області”.**
- **“Сільська бібліотека: сучасний стан”**

Крім того ЦРБ (ЦМБ) області провели власні дослідження, зокрема:

Білогірська ЦРБ.

Районною бібліотекою проведено соціологічне дослідження по темі голодомору. Методом усного опитування (інтерв'ю), досліджували відношення громадян, жителів району до теми Голодомору, а також була розроблена анкета **«Голодомор 32-33 років»**, за допомогою якої під час проведення масових заходів проводилось опитування учнів старших (10-11) класів Білогірської ЗОШ. Учні активно приймали участь в анкетуванні.

Городоцька ЦРБ.

В бібліотеках-філіях проведено соціологічне вивчення на тему:

- * **«Мотиви звернення молоді Городоччини до книги»** у формі анкетування. Підводячи підсумки анкетування, можна зробити висновок, що читання займає особливе місце в інтелектуальному і духовному збагаченні молоді людини.

Серед мотивів звернення до книги переважають прагматичні: науково-дослідна робота, професійний інтерес, підвищення кваліфікації. Останнім часом виходить дуже багато літератури з питань, що цікавлять молодь. Це книги про культуру, науку, освіту, які полюбляють читати 30% опитаних, з психології - 26%, літературознавства – 21%, природничого характеру – 17%, філософії – 13%, мистецтва – 12%. Змінилися інтереси та уподобання юнацтва. У освіченої частини молодих користувачів зросло прагнення залучитися

до джерел національної культури. Підвищився попит на книги з історії України, з української мови та літератури, іноземних мов, економіки, права, економічної географії, інформатики, програмування тощо. Відчутно знизився попит на технічну літературу.

Читання продовжує виконувати дозвілєву функцію, переважна частина молоді читає літературу, так званих, легких жанрів. Що стосується класики, то віддається перевага програмним українським і російським художнім творам, тому зберігається зв'язок між навчальними програмами та попитом.

Проведене дослідження дозволило сформулювати конкретні пропозиції з питань формування фондів, обслуговування читачів, бібліографічної та науково-методичної роботи.

Працівниками Інтернет-центру Городоцької ЦРБ було проведено соціологічне дослідження на тему:

× **«Інтернет-послуги. Ваші потреби та ступінь їх задоволення»** методом анкетування та інтерв'ю.

Результати аналізу показали, що користувачів Інтернет-центру найбільше цікавлять сайти новин та інформаційно-аналітичні сайти - 35%. На другому місці – поштові служби – 26%, на третьому знаходяться, так звані, тематичні сайти – 23%.

Більшість користувачів знаходили потрібну інформацію за допомогою пошукових сайтів – 66%. Серед них: МЕТА, Google, Yandex . Хоча, безумовно, відвідують користувачі і відповідні сайти за допомогою вебліографічних списків – 34%.

Тому, провівши підсумки дослідження даної тематики, можна впевнено констатувати, що для користувачів Інтернет-центру Городоцької ЦРБ Інтернет стає буденним інформаційним середовищем.

Деражнянська ЦРБ.

В бібліотеках проводяться соціологічні дослідження з метою вивчення запитів користувачів, покращення бібліотечного обслуговування.

Центральною районною бібліотекою проведено дослідження

× **«Що ти хотів прочитати?»** (бібліотеки-філії) в результаті вивчень було виявлено, що користувачам не вистачає періодичних видань, не влаштовує, що видача періодичних

видань обмежена, також недостатня кількість сучасної художньої літератури.

Кам'янець-Подільська ЦРБ.

Серед молодіжної аудиторії проводилась соціологічна розвідка методом анкетування:

- * *«Сучасна українська книга в читанні молодих читачів»*. На запитання «З якою метою Ви найчастіше відвідуєте бібліотеку?» 79,2% респондентів відповіли, що часто відвідують бібліотеку в зв'язку із навчальними потребами, 20,8% – реалізують потребу душі в читанні нової книги, прагнення почувати себе освіченою людиною.

Вивчення мотивів звернень до бібліотеки показало, що перевага надається читанню з метою навчання і відпочинку. Постійну потребу в читанні мають лише 25% респондентів.

Дослідження зафіксувало незадоволення бібліотечними фондами – 37%, а 14% – задоволені частково.

На запитання «Чи читаєте Ви сучасну українську книгу?» 48,2% опитаних відповіли «так».

Дослідження виявило, що динаміка звернень до творів українських авторів поступово зростає.

Серед респондентів 68% в основному віддають свої читацькі переваги прозовим творам, 25% - віддають перевагу пригодницьким творам, детективам, бойовикам з динамічними, жорстокими сюжетами.

На жаль, молодим читачам мало відомі твори письменників «нової генерації» - Ю.Андруховича, О.Забужко, Л.Денисенко, М.Гримич, Л.Дереша, В.Кожеляка, Л.Денисенко.

Проводячи експрес-опитування:

- * *«Краща українська газета – 2008»*, намагалися визначити попит періодичних видань серед користувачів. Серед найпопулярніших видань були назви: «Порадниця», «Земля 2000», «Україна молода», «Добрий господар».

Красилівська ЦРБ.

Бібліотеками району проводилось *вивчення стану укомплектованості та використання розділу книжкового фонду*

«3. Техніка. Технічні науки». У вивченні фонду взяли участь 33 бібліотеки району.

Метою вивчення стало: вивчення стану забезпеченості бібліотек технічною літературою та ефективності її використання. Вивчення здійснювалось за допомогою аналітичного методу. Вивчивши та проаналізувавши фонд технічної літератури, зроблено висновки.

- всім бібліотекам слід списати зношену і застарілу літературу;
- наявну дублетну передати в ОРФ або в інші бібліотеки;
- використовувати різні форми і методи популяризації незаслужено забутої літератури;
- з метою покращення обслуговування користувачів і для кращого задоволення їх запитів потрібно доукомплектувати фонд новими виданнями по: євроремоту та дизайну, сучасному крою та шиттю, книгами по комп'ютерах, рецептах приготування страв в мікрохвильових печах, про автомобілі нового виробництва. Всі бібліотекарі замовили нові правила дорожнього руху, атлас автомобільних доріг.

Новоушицька ЦРБ.

З метою вивчення потреб користувачів бібліотекою було розроблено анкету *споживача інформації* та розповсюджено її серед адміністрації, районної ради, керівників підприємств та організацій райцентру. В опитуванні взяли участь 35 респондентів, з них – 14 керівників. З'ясовано, яка саме інформація потрібна для повсякденної роботи та прийняття рішень. 50% відповіли, що мають потребу в отриманні інформації, а саме: правової, досвіду роботи рад, економіки, фінансів. Як показало дослідження 20% опитаних не задовільняє обсяг і повнота фонду районної бібліотеки.

Проаналізувавши думки читачів, і їх побажання, бібліотека надсилає щоквартально 14-м своїм користувачам інформаційні списки нових надходжень та готує щотижневі аналітичні матеріали.

Славутська ЦРБ.

Працівниками відділу обслуговування було проведено анкетне опитування:

* *«Ставлення читача до умов бібліотечного обслуговування».*

Дослідження мало на меті визначити ступінь задоволення читачів бібліотечним обслуговуванням і бібліотекою взагалі, а також виявити емоційно-образне сприйняття читачами бібліотекаря як особистості. Учасниками опитування стали представники різних груп користувачів: юнацтво, дорослі.

Анкетування показало, що переважна більшість читачів звертається в бібліотеку з метою відпочинку (дорослі читачі, пенсіонери), підвищення кваліфікації та допомоги в навчанні (учні, студенти).

Біля 8% опитаних не уявляють свого життя без бібліотеки, а 10% вважають, що вона посідає не основне місце в їх житті, але необхідна.

Із відповідей на питання «Ваші мотиви звернення до бібліотеки» з'ясувалося, що для респондентів бібліотеки, крім вибору книг, праці в читальному залі чи Інтернет-центрі, дуже важливе спілкування з бібліотекарем та іншими користувачами.

Дослідження змусило замислитись над взаємовідносинами з читачами і якістю обслуговування, тому що на питання «Чи хочеться читачеві іноді покритикувати бібліотекаря?», частина з них дала ствердну відповідь.

Також анкета вже вкотре підкреслила вади комплектування книжкового фонду: головним недоліком в роботі бібліотеки читачі вважають недостатню кількість нової літератури. Тому побажання читачів вкінці анкети, головним чином, торкалися придбання більшої кількості нових книг з різних галузей знань.

Анкета ще раз довела необхідність і важливість такого функціонального закладу як центральна бібліотека.

Результатами вищевказаного дослідження ми керуємось при комплектуванні фондів та розробці напрямків подальшого розвитку відділу обслуговування.

Старосинявська ЦРБ.

На протязі року в бібліотеках системи проведені соціологічні дослідження, спрямовані на збір та аналіз найактуальніших проблем бібліотечної діяльності, а саме:

- * аналіз сімейних формулярів *«Читає сім'я: інтереси та уподобання»*;
- * телефонне опитування *«Втрачений читач»*;
- * експрес-опитування *«Мій улюблений журнал»*.

Аналіз проведених досліджень показав, що читання та відвідування бібліотеки займають одне із провідних місць у дозвіллі сільського населення, а сільська бібліотека чи не єдиний культурний осередок, який піклується про духовне життя сільських мешканців. Проведення соціологічних досліджень дозволило виявити основні недоліки у комплектуванні фондів (сільських бібліотек) краєзнавчими документами, організації довідкового апарату бібліотек, інформаційного обслуговування, з'ясували побажання користувачів щодо введення додаткових платних послуг та ін.

ЦМБ м. Нетішин.

Орієнтиром у пошуку шляхів поліпшення стану обслуговування, ефективного використання інформаційного ресурсу, вивчення пріоритетів у роботі з читачами стали результати соціологічних досліджень, анкетування.

Міська бібліотека для юнацтва провела соціологічні дослідження:

- * *«Молодь і бібліотека»*. Метою його є поліпшення організації обслуговування молоді, вивчення можливостей задоволення сучасних запитів читачів на літературу, відповідність бібліотечних фондів потребам сучасного користувача. Зібрані та проаналізовані матеріали, дослідження дозволили зробити висновок, що потрібно докласти максимум знань для розширення асортименту інформаційних послуг і покращити якість комплектування бібліотечного фонду.
- * *«Втрачений читач»*. Аналізуючи результати, бібліотекарі зробили висновок, що молодь рідко відвідує бібліотеку, мало читає, тоді як весь свій вільний від навчання час, витрачає на ігри у комп'ютері, а в бібліотеку звертається тільки тоді, коли потрібна література для навчання.

ЦБС м. Хмельницького.

Вивченню реальних користувачів сприяли **соціологічні розвідки**, що проводили працівники філії № 2, 7, 9, 11. Серед них:

Аналіз соціологічного опитування **«Бібліотека і книга в житті молоді»** показав, що для молоді книга – це досвід і мудрість поколінь, і тільки читаючи, можна стати мудрою та освіченою людиною. Читання їх життя робить цікавішим, допомагає у підготовці уроків, олімпіад. Цікавіше було читати відповіді з анкет учнів 9-11 класів, інтереси цих учнів уже сформовані. Залюбки читають, як українську, так і зарубіжну літературу. На основі цього аналізу можемо дійти до такого висновку: книга – вічне джерело знань.

За результатами бліц-опитування **«Чи користуєшся ти каталогами»**, яке протягом року проводила бібліотека-філія № 8, з відповідей читачів видно, що в бібліотеці відчувається гостра потреба у комплектуванні книжкового фонду літературою за шкільною програмою. Своїм завданням бібліотекарі ставлять питання вивчення реальних користувачів. Із загальної кількості користувачів бібліотеки 87% складають учні шкіл, 9,2% учні навчальних закладів міста, 0,4% робітники, 2,4% службовці, 1% пенсіонери. Якщо взяти від загальної кількості учнів НВО № 28, то виявиться, що читачами бібліотеки є 40% учнів школи, обласного ліцею-інтернату – 38%, 9% - учні НВО №2.

Серед молодіжної аудиторії працівники бібліотеки-філії № 11 проводили анкетування-соціологічну розвідку **«Ти і твоя бібліотека»**, метою якої було вивчення потреб в інформаційних послугах і організації дозвілля. Оброблено 40 анкет. На питання **«Чи любите Ви читати книги?»** - 60% відповіло «так», 40% - «ні». Пріоритет за художньою літературою з позакласного читання, потім молодіжні періодичні видання, далі – комп'ютери, туризм. Як бачимо, знижується інтерес до літератури з історії, філософії. На питання **«В чому допомогли відвідування бібліотеки?»** більшість респондентів відповіло:

- у вивчені учбової програми;
- 25% - в проведенні вільного часу;
- 54% хотіли б мати в бібліотеках можливість скористатися Інтернетом, електронною поштою, отримати інформацію на сучасних носіях.

Інтереси користувачів, виходячи з їх соціального, демографічного складу, враховані в передплаті періодики на 2009 рік.

Крім того бібліотеки області провели ще такі дослідження:

Волочиська ЦРБ.

З метою покращення обслуговування користувачів в ЦРБ було проведено два соціологічних дослідження:

- * *«Сільський бібліотекар у дзеркалі часу».*
- * *«Чим для тебе є бібліотека?».*

Деражнянська ЦРБ.

- * *«Краща книга року».*
- * анонімне опитування *«Чи влаштовує Вас обслуговування читачів у бібліотеці?».*

Поверненню до бібліотеки користувачів, які з різних причин перестали її відвідувати, сприяє телефонне опитування:

- * *«Втрачений читач»* в ЦРБ та міських бібліотеках, яке проводиться систематично.

Дунаєвецька ЦРБ.

Сільські бібліотеки Дунаєвецького району проводили такі опитування (методом анкетування):

- * *«Інформаційні потреби представників місцевої влади».*
- * *«Яку професію обираєш?».*
- * *«Читацькі потреби та стан їх задоволення».*

Ізяславська ЦРБ.

ЦРБ було проведено соціологічне дослідження:

- * *«Наявність правової літератури у фондах бібліотеки та стан її використання».*
- *

Красилівська ЦРБ.

- В рамках клубу «Ми і закон» проведено бліц-опитування *«А ти як думаєш?».*

Новоушицька ЦРБ.

З метою вивчення інтересів і запитів користувачів на протязі року проводились анкетування, опитування, тестування:

- *«Краща книга, газета, журнал року»;*
- *«Бібліотека та освітні, самоосвітні потреби читачів»;*
- *«Бібліотечний олімп»* (визначення кращого читача 2007 року), котрі сприяли удосконаленню роботи ЦБ, орієнтували на те, чим живе наш читач, якої інформації потребує у процесі своїх інтелектуальних, духовних, освітніх запитів.

Полонська ЦРБ.

Для вивчення інтересів молоді проведено:

- експрес-опитування *«Мій улюблений журнал»;*
- аналіз читання *«Як учнівська молодь читає краєзнавчу літературу»;*
- опитування: *-«Молодь і наркотики»;*
-«Чи хочете краще пізнати себе?».

Чемеровецька ЦРБ.

Протягом року бібліотеки системи проводили соціологічні вивчення шляхом анкетування та усного опитування. Усні опитування проводились в формі бесіди з читачами при записі в бібліотеку, та видачі книг за такими темами:

- * *«Бібліотека і книга у моєму житті».* Охоплювались різні категорії читачів. З працівниками різних установ та організацій райцентру проводились анкетування:
- * *«Стан довідково-бібліографічної освіченості користувачів» і «Сільська бібліотека очима читача».*

Ярмолинецька ЦРБ.

Провела районне соціологічне дослідження:

- * *«Соціальний портрет бібліотекаря».*

ЦБС м. Хмельницького.

- * *«Втрачений читач», «Моя улюблена книжка», «Використання періодичних видань».*

- * бліц-опитування *«Бібліотека в нашому житті»* (філія №7), *«Яку книгу ти хотів би взяти у бібліотеці»* (філії № 6, 9).
- * анкетування *«Книга у твоєму житті»* (філія 3№) та *«Мої улюблені книжки»* (філія №2).

ЦБС м. Кам'янець-Подільський.

З метою досконального вивчення потреб користувачів та оперативного і повного задоволення їхніх запитів було проведено соціологічні дослідження:

- * *«Міська бібліотека: сучасний стан»* (II-IV кв. ЦБС).
- * *«Втрачений читач»* (I-IV кв. ЦБС).
- * *«Нові надходження: ступінь задоволення попиту читача»* (I кв., філіал №2)
- * *«Педагогіка. Педагогічні науки»* (III кв., ЦБС, з метою вивчення укомплектованості і використання читачами літератури розділу фонду «74»).
- * *«Бібліотека і книга в моєму житті»* (III кв., ЦБ до Дня бібліотек).
- * *«Краю мій, ти гордосте моя»* (III кв., ЦБС).

Найефективнішою та найоперативнішою формою по поглибленому вивченню інформаційних потреб користувачів було проведення анкетування:

- * *«Інформаційні потреби представників місцевої влади та можливості їх задоволення»* (I кв., ЦРІ, міська влада).
- * *«Наші періодичні видання»* (I кв., ЦБ).
- * *«Що читає молодь»* (I кв., ЦБС).
- * *«Інтернет – джерело одержання інформації»* (II кв. ЦБ, філіал №6).
- * *«Публічна бібліотека як центр сімейного читання»* (I кв. ЦБ).

Традиційно проводилось експрес-опитування під час проведення масових заходів та безпосереднього обслуговування читачів:

- * *«Що Ви читаєте?»*
- * *«Ваша улюблена книга?»*
- * *«Книга чи комп'ютер?»*
- * *«Як читає моя сі'мя».*

Зміст

1. Незадоволений читацький попит на вітчизняну книжкову продукцію у публічних бібліотеках України <i>(Загальнодержавне дослідження)</i>	3
2. Сільська бібліотека: сучасний стан. <i>(Загальнообласний моніторинг)</i>	7
<i>(за матеріалами проекту "Глобальні бібліотеки - Україна")</i>	
3. Вивчення контингенту читачів відділу літератури з мистецтва та їх запитів. <i>(Експрес-опитування)</i>	9
4. Якою бути сучасній бібліотеці? <i>(Експрес-опитування)</i>	10
5. Мотиви читання періодичних видань юридичного характеру. <i>(Локальна розвідка)</i>	12
6. Мотиви читання періодичних видань виробничого, економічного характеру. <i>(Локальна розвідка)</i>	13
7. Газетні видання у фондах ОУНБ: їх використання. <i>(Анкетування)</i>	15
8. Соціологічні дослідження проведені бібліотеками області	17

**Науково-дослідна робота в бібліотеках
Хмельниччини**

Відповідальна за випуск: *Синиця Н. М.*

Укладач: *Поліщук Н. П.*

Комп'ютерний набір: *Поліщук Н. П.*
Комп'ютерна верстка, макетування: *Поліщук Н. П.*

Віддруковано у редакційно-видавничому відділі
Хмельницької ОУНБ ім. М.Островського